

פְתַפְאֶרֶת אָדָם לְשֵׁבֶת בֵּית (ישעיה מד, יג)

במשך כמה דקות. סעודת מצוה וסעודת פרידה.

...

אני חושב הרבה על הסעודה הזו. היה בה המון קסם, הרבה השלמה, אבל סבא לא פצה פה, לא הגיב, אז מה היה שם, איזו רוח נכנסה איתו, איזו אוירה נחתה עלי באותם דקות, שמלווה אותי מידי הזכרי בה.

היה בו רוח של זקנה, של דעת זקנים.

בעוד הצעירים דמיינו לקנות מהסבא "חכמת חיים", לשמוע ממנו סיפור או שניים על רבותיו מסקוירא ומכנובאק, לשמוע ממנו 'נשמת' מטלטל - סבא שחק, כשהוא יושב בשקט מכונס בעצמו, הוא הביא לאולם את כל העבר שלו, את כל ההווה שלו, והוא היה לגמרי גם בהווה. לא בסיפור, כי הסיפור מפריד את ההווה מהעבר, ומנסה לקשר ביניהם על ידי זייעה בעלמא ממה שהיה.

כשסבא יושב בדומיה, הוא קיפיל את הכל על הכסא, הוא היה בשני העולמות גם יחד, לא בעשייה ובדיבור, כי אם בהווייה.

...

'אנכי ה' אלהיך' - למה נאמר, לפי שנגלה על הים כגבור עושה מלחמות שנאמר (שמות טו, ג) ה' איש מלחמה. נגלה על הר סיני כזקן מלא רחמים שנאמר (שם כד, י) ויירא את אלקי ישראל.

(מכילתא פרשת חודש פרק ה)

הצעירים גרילים לחשוב, שהם צריכים להספיק, שהם נדרשים להוסיף, להילחם ולכבוש. ואמנם טוב להם שיחשבו כך בצעירותם.

מעמד קבלת התורה מגלמת אצל הצעיר - גיבור המלחמה, את הצורך להספיק מה יותר בלימוד התורה. בהרבות ידע, בהתמדה גדולה וכו'.

אך טבעי הוא, שהצעיר ירצה להרוס לעלות אל ההר, להעפיל אל פסגתו, להתכסות בענן אשר ירד עליו, לגעת בלוחות, להריח את ניחוח הפרחים, לחוש את השראת השכינה.

אבל התורה ניתנה בחינת 'זקן מלא רחמים'. 'כתפארת אדם לשבת בית'. ולפיכך בא הציווי החוזר והנשנה 'ועם אל הירסו לעלות אל, הן יפרץ בם'.

...

אם התורה היתה ניתנת רק לעומדים על הר סיני, ובהתחשב בכך שהר סיני נמוך וצר מכל שאר ההרים, או שהתורה היתה ניתנת רק לאלו שעלו על הר מירון בליג בעומה תש, כמו

כל השנים אני זוכר את סבא, הרה"ח ר' אביגדור אהרונוביץ ע"ה, כאדם זקן כפוף ראש, סבא התגורר במאנסי שבארצות הברית, הוא היה מגיע לבקר מידי שנה או שנתיים בארצנו הק' בעיקר לקראת שמחות במשפחה. ואולם כמה שזקן היה כל השנים, זקן היה עוד יותר בביקור האחרון שלו כאן אצלני. ביקור שקדמה לו הפסקה ארוכה של ארבע שנים שלא היה בארץ. במהלך הארבע שנים הללו, השתנה משפחתו ללא היכר, נכדים רבים נישאו, נינים נוספים התרבו. עברו דירות, שיפצו התאכלסו, ולו הופיע סבא, מעבר לים.

הנכדים כולם על צאצאיהם תיאמו פגישות בבית מארחיו, ואולם בולט היה שהוא אינו ממנה להשיב בחיוב לכל ביקור. גם כשכבר ביקרנו אצלו, הוא יושב כפוף על כסאו, עיניו מורמות בקושי יב אליו, בת שחוק רפויה על פתו, העברנו את הילדים אחד אחד בפניו, הרמנו זאטוט לקרבתו, הושתנו יד, והוא לחץ את קצה האצבעות ביד רכה רכה, והפטי: 'שיון גייסט לחיים ולשלום'.

גולת הכותרת היתה שמחת הכנסת ספר תורה שהכניס הוא אל בית מדרש בעיר ביתר. במשך זמן כתיבת האותיות הוא יושב לצד הספר תורה. ראשו כפוף ועיניו עצומות, מידי פעם ניגש אליו שוב צאצא או קרוב, והוא הושיט את ידו, הנהן בראשו ושחק. חיך.

הכנו סעודה באולם גדול, המשפחה כולה, המארץ ומחול, כמה מאות אנשים, התאספו לחוג בראשות סבא, את סעודת המצוה שלאחר הכנסת ספר התורה להיכל. אך הוא לא הופיע, כולם בבית מארחיו. נח. לקראת סיום הסעודה הוא הופיע, כולנו קמנו לכבודו וקיבלנו את פניו בשירת 'כי אורח ימים', אך הוא, כמו אל של שב, נכנס באיטיות, נאחו בידי נכד קרוב, והתיישב במקומו. נטל ליו, בירך המוציא, אבל פיטל לחם, מעט דג, וקינה את פיו ושפמו. בישוב הדעת ובשקט. משל אין הוא יושב לפני הנחת שלו, משפחה ענפה שהקים בעידום ובחוסר כל לאחר "המלחמה".

ניגשתי אליו עם מנת בשר מפוארת, ופניתי מקום על מנת להניחה לפניו, והוא הרים את עיניו המושפלות, וסימן לי שאינו יכול יותר ללכת. ניסיתי להתעקש, אך הוא היה חזק ממני, 'לאמר גיין בענטשן' - הוא ביקש ממני, 'איך דארף אויף-שטיין מארן פרא'.

וכך נגמרה סעודת המצוה. שניהל בכא לפני שאלמד נכדיו,

לעטר פתורא
דרושים נאים לפרשת השבוע

תכלה שנה וקללותיה

הנה בגמ' מגילה (אא) אמרו שעורא תיקן להן לישראל קלות קללות שבתורת כהנים קודם עזרת כדי שתכלה השנה וקללותיה. הנה שנה זו, ביותר משאר שנים, אנו חשים על בשרנו את הצורך הגדול שיתקיים בנו - 'תכלה שנה וקללותיה', שרק זה עתה חזרנו למקדשי המעט, בבושת פנים, כי בעונותינו נתקיים בנו המאמר - 'פתחיו ראה כי שממו', אלא, שאנו מאמינים בני מאמינים שייסורים ממרקי, והרי לא זכו בני" לתורה אלא ע"י יסורים, כמ"י רשב"י (ברכות ג). רק דא עקא, שפני הדור לפני הכלב, ומה כלב זה כאשר בעליו מרביץ לו במקל - הולך ונושך את המקל, אף אנו, שלא רק שאנו נמצאים בהסתר, אין לנו נביא ולא רוח הקודש והקב"ה מדבר עמנו מתוך ההנהגה הטבעית, אלא אנו בהסתר שבתוך הסתר, שאין אנתנו מבינים כלל שהקב"ה הוא זה שמדבר אלינו מתוך הנהגת הבריאה, אלא אנו חושבים שהמקל הוא זה שמרביץ... ואפשר שדבר זה בעורכינו גם בענין זה, וכדלקמן.

ישנו חידוש מבהיל מהקדושר ר' משמשון מאוסטרופוליא (מבוא בספר ילקוט משה בהשמוט לשער הפרפראות), איתא בגמ' תגיגה ה. - שרבי יוחנן כאשר היה מגיע בלימודו לדברי הפס' - 'והיה כי תמצאן אתו רעות רבות ורעות' היה כוכה ואומר - 'עבד שרבו מצותיו לו רעות וצרות תקנה יש לך?!'. והקשה רש"י, הלא למה בכך ר"ה ואמר 'תקנה יש לך?'. הארי אדרבא הצרות הן הן תקנתו, שהרי יסורים ממרקי עונותיו של אדם, ועוד, מה ביאור הלשון 'ומצאנה?' וכן למה דוקא רבי יוחנן בכך בגלל הפסוק הזה ולא אחרים?

והתשובה לכל השאלות ועוצה דבריה הגמ' בברכות ה, שנחלקו הם בהמוראים עם נקראו יסורים של אהבה האם יסורים שאין בהם ביטול תורה או דוקא יסורים שאין בהם ביטול תפילה, ואמר - 'אמר רבי יוחנן הלא יאילו יסורים של אהבה הן שנאמר 'כי את אשר יאהב ה' יוכיח', אלא מה תלמוד לומר 'ומתורתך תלמדנו' אל תקרי תלמדנו אלא תלמדנו, דבר זה מתורתך תלמדנו, קל וחומר משן ועין, מה שן ועין שהן אחד מאבריו של אדם עבד יוצא בלחור, יסורים שממרקי כל גופו של אדם על אחת כמה וכמה. והיינו דרשב"ל 'אמר רשב"ל נאמר בריית במלח ונאמר בריית בביטוי, נאמר בריית במלח כדתיב 'ולא תגבית מלח בריית', ונאמר בריית ביטוי כדתיב 'אלה דברי הברית', מה בריית האמור במלח ממתקת את הנבטר אף בריית האמור ביטוי יסורים ממרקי כל עונותיו של אדם', דהינו שר"י למד לזין הן מק"ו ואילו ר"ל למד מבריית 'ואמר הגה"ק שיש נ"מ גדולה ביניהם, שלר"י למד מק"ו א"כ נימא דין, ומה עבד דוקא אם רבו הפיל לו שינו או עינו יוצא לחירות אבל אם משהו אחר הפיל לו אינו יוצא לחירות, אף יסורים כן, דוקא אם אדם יודע שרבו הוא זה שמייסרו היסורים ממרקי עונותיו, אבל אם הוא חושב שאחר הוא זה שמייסרו לא עוליה לו היסורים. ולכן בכך ר"י שהגיע לדברי הפס' 'כי תמצאנה אתו רעות רבות וצרות', שלשון תמצאנה מורה שבחינתו הצרות הם כמצאיה ולא כדבר המכוון משמים, וא"כ הרי ח"ו לא עוליה היסורים, וא"כ - 'עבד שרבו ממצאיה לו רעות רבות וצרות, תקנה יש לו', אמנם לדברי ר"ל אינו כן, שהוא מלח בריית בריית' אי"כ אף אם לא מנין שרבו הוא זה שמייסרו, עוליה לו היסורים, וזו הכוונה בפס' 'לפרשת וארא 'וגם אני שמעת את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר את בריית', דהינו שאמנם כלל ישראל ועקו לקב"ה, אבל הם צעקו שמצרים מעבדים אתם' א"כ לדעת ר"י הרי היסורים לא עוליה להם, אמנם אמר הקב"ה 'ואזכר את בריית', וזכרת את הלימוד של בריית בריית' של ר"ל, לכן עלה להם היסורים עכתיף הנפלאים. והדבר מחייב לעמוד ולהתבונן, מי הוא זה המייסר אותנו, שרק כן זוכה לתכלה שנה וקללותיה' לכ"ע.

עטרת פז
מחשבת המוסר

"רעבינו ושהרעה מאוד"

כאשר המגיפה התפשטה והגיבוי לאזרנו היה ניתן לחשוב שהנה כאשר זה יבא לת"א על תועבותיה, אז או מהפכת סדום ועמורה נראה לנגד עינינו ויקיים בנו הפסוק "פול מצדך אלף ורובה מימך, אליו לא יגש רק בעיניך תביט ושלמת רשעים תראה", לכל הפחות אולי מחפיה ומגדפיה של היהדות החרדית, במשך שבועים שנה יראו וידעו כי יש אלוהים בישראל ויצעקו 'ה' הוא האלוהים'. זה לא קרה, מה שכן היה, שהמגיפה דיגלה על תל אביב וקבעה את משכנה בטלז סטיוו בברק וירושלים בשכונות שלנו. וביותר, מכה קשה בקהילות החרדיות בחו"ל ה' ירחם נגפנו כמה אלפים מציבור היראים שבעמנו. וכאן נשאלת השאלה מדוע מידת הדין תבעה לכאורה על עוונות פחות חמורים... ואילו על חילולי שבת בפרהסיא ותועבות של כרת ומיתות ב"ד פסחה המגיפה?

והגאון הגדול ר' גרשון אדלשטיין שליט"א ענה על שאלה זו תשובה שצריך לשננה היטב! וכה היו דברי: 'ואתם חילוניים הם תינוקות שנשבו שאינם יודעים כלום והם נקראים "שוגגים" אולם הציבור החרדי שלמד ויודע מה מותר ומה אסור נחשב למזיד.'

אם נפרוט את דבריו יוצא כך, מי נקרא מורד במלך? האם מי שלא יודע מקיומו אינו יודע מהותו? גם אדם שמחלל שבת ואוכל נבלות וטרפות ועובר על כל התועבות אפ' אם הוא מסית ושונא ת"ח עדין הוא שוגג ודינו קל, לעומת אדם חרדי שמדבר אמונה, יודע ספר, למד וחונן "יש בורא עולם" "השגחה פרטית" אבל מדבר דברים בטלים בליכ"ס, מדבר בזמן תפילה, או מדבר לשה"ר בזמנים מסוימים הרי הוא מזיד, עליו התביעה יותר גדולה. תקדם עוד שלב, יתכן ויש בינינו אנשים שנתבעים על כך שהסחיתו את הדעת מן התפילין בזמן התפילה... אולי איזה קפיידא על גמל דון שמעיד על קבוצה של חוסר אמונה... יש צדיקים שאולי יחשבו מזידים בדבר... הקב"ה מדקדק עם חסידיו כחוט השערה.

העניין זה 'שוגג' או 'מזיד', זה מה שקובע את גודל העבירה. כאשר אדם בא לעשות חשבון הנפש בסוף היום, זה לא רק אף הוא נחשב ובאזה עבירות, אלא אלו דברים נחשבים אצלו 'מזיד' היינו שהוא יודע את חומרת האיסור בידיעה גמורה שמצופה ממנו שלא יחטא, וא"כ אז זה נחשב אצלו מזיד.

'פי קשאָדָם... יוֹשֵׁב וְדוֹן אֶת חֲבָרוֹ... וְצִרְיָר לְהָרַ מִזָּה מָאָד, וְלִהְסָתֵל עַל עֲצָמוֹ הַיֵּטֵב... אִם הוּא רָאִי לְהוֹ לְשֵׁפֵט אֶת חֲבָרוֹ... יְפִי הַמְשַׁפֵּט לְאַלְמֵי הָאָדָם יְפִי רַק הוּא יִתְפָּרֵךְ לְבָדוֹ רָאִי לְשֵׁפֵט אֶת הָאָדָם כְּמוֹ שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכַרְנֵם לְבָרְכָה 'אֵל תִּדְיִן אֶת חֲבָרְךָ עַד שֶׁתִּגְזֵעַ לְמַקְוֵי' וְמִי הוּא שִׂיכּוֹל לִידַע וְלִהְיֵעַ לְמַקְוֵי חֲבָרוֹ? יְפִי אִם הַשֵּׁם יִתְפָּרֵךְ, שְׁהוּא מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם... וְלֵךְ אֶחָד וְאֶחָד יֵשׁ לוֹ מְקוֹם אֲצִלוֹ יִתְפָּרֵךְ, וְעַל כֵּן הוּא לְבָדוֹ יִתְפָּרֵךְ; כִּי לְדוֹן אֶת הָאָדָם, יְפִי הוּא יִתְפָּרֵךְ בְּעַל הַרְחָמִים וְנִבְרָא הוּא מְקַיֵּם כְּנִי 'הוֹי דוֹן אֶת כָּל הָאָדָם לְכֹף זְכוּת' [ליקוטים]

תחומים דאורייתא או דרבנן

כי אל ארת תלכי אלך כו' (א.טו.) מכאן אמרו גר שבא להתגיר מודיעים לו מקצת עונשיו, אסור לנו לצאת חוץ לתחום שבשבת א"ל באשר תלכי אלך כו'. רש"י. ומבואר דרק לאחר שחזרה רות לא"י נתגירה, אבל נישואיה למחלון היו בנכריותה. וצ"ע א"כ, מה מקום יש ליבום בעוה לרות, והיא לא תפסי קידושיה. גם קשה שנקראת אשת מחלון.

הרב"ם כותב (פ"ג מאיסור ביאה), ולפי שגיר שלמה נשים ונשא, וכן שמשו גייר ונשא, והדבר ידוע שלא חזרו אלא בשביל דבר, ולא על פי ב"ד גירום, חשבן הכתוב כאילו הן עכו"ם ובאיסורן עומדין, ועוד שהוכיח סופן על תחלתן שהן עובדות עכו"ם שלהן כו'. ולפ"ד י"ל באמת מחלון גייר את רות כשנשאה, אולם על ע"פ ב"ד היה, וברגע שהראתה רות את המוכנות שלה לקבלת מצוות, הוכיח סופן על תחילתן, דמעיקרא היתה גרות מעלייתא, ושפיר יבום יבום. אולם ה"תוס' כתובות ז': כתבו דנשאו אותן בנכריותן, וכ"ה במדרש כאן, ושבו צ"ע מה שייך יבום. ושמתני' לבאר, דהרי מצות יבום הוא להקים שם לאחיו, ומבואר בתורה שמקיימים שם למת ע"י בניית בית אחיו.

יום אשר עמדת

בעמדנו ממש ערב חג מתן תורתנו נעסוק במאמר שלפנינו במצוה דזכירת מעמד הר סיני.

כתב הרמב"ם בספר המצוות שכחת האלוין וז"ל, המצוה השני' שנמנעו שלא נשכח מעמד הר סיני ולא נסיר אותו מדעתנו אבל יהיו עינינו ולבנו שם כל הימים. והוא אמרו יתעלה (ואתחנן ד ט - י) השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב וגו'. והכונה בזה גדולה מאד. שאם היו דברי תורה באים אצלנו ענין הנביא עליו השלום בלבד, אף על פי שנתאמת אצלנו ענין נבואתו באותות ומופתים, אם יקום בקרבנו נביא או חולם חלום בזמן מן הזמנים ויצונו בשום הפך מן התורה ונתן אלינו ספק על זה, אבל כשהגיענו ביאור התורה השני או יכנס בלבנו ספק על זה, אבל כשהגיענו ביאור התורה מפי הגבורה לאזינו ועינינו ראות, אין שם אמצעי, נכחיש כל חולק וכל מספק, ונשקר אותו, ולא יעילתו אות ולא יצילתו מידנו מופת. שאנחנו היודעים ועדים בשקרותו ובפחזותו. זה הוא שנאמר במעמד ההוא (תהו"ט) וגם בן יאמינו לעולם. והוא הענין הבא בפרשת כי יקום בקרבך נביא או חולם חלום וגו' (ראה יג). וכבר באר הרב זה בספר המדע (סיה"ת פ"ח). והוא יסוד גדול בתורה, והיא המניעה הבאה לנו בפסוק פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך. והזהיר פן יסורו מן הלב מהודיעם לבנים ולבני בנים לדורות עולם. ואל תטעה בזה מפני דרשם בראשון שלקידושין (א) לבניך ולבני בניך בלימוד התורה לבני בנים. כי לימוד אמונת התורה הוא הלימוד בתורה. אבל נתבונן ונקח ראייה מדבריהם כי היא מצוה עולמית ועם כל הדורות ידבר שלא ישכחו ענין המעמד ההוא שהיה לכל אדם במראית עיניהם ושמיעת אזניהם ושיעתיקו זה מדור לדור לעולם. וזאת מצוה לא תעשה זכרה בעל ההלכות (את קע). והרב שכחה גם כן. ובפירושו התורה (דברים פרק ד פסוק ט) הוסיף עוד, וצוה במצות עשה שנועדו בו לכל זרענו מדור לדור כל מה שהיה שם בראיה ובשמיעה.

והנה גם הרמב"ם, אם ע"פ שלא נאמרה במניין המצוות מ"מ ודאי שגם לדעתו היא מצוה. וכמבואר בדבריו באגרת תימן וז"ל שם, וכמו שזכרו מעמד הר סיני שצונו הקדוש ברוך הוא לזכרו תמיד, וגם ההיזיה מלשכחו אותו, וצונו ללמד אותו לבנינו כדי שיגדלו על תלמודו, הוא מה שנאמר (דברים ט - י): "רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והודעתם לבניך וכלבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב". וראוי לכם, אחינו, שתגדלו בניכם על המעמד ההוא הגדול, ותספרו בתוך קהל ועדה גדולתו והדרו שהוא נעמד שהאמונה סובבת עליו, והטענה המביאה לידי אמת, וגדלו המעמד ההוא על כל גדולה כמו שגדלו הקדוש ברוך הוא, שנאמר (דברים ד א): "כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך".

וצריך לברר מה כלכל בכלל זכירת המעמד הגדול הזה. הנה כתב הרמב"ם בפירושו התורה שם, שלא תשכח מעמד הר סיני מכל הדברים אשר ראו שם עיניך, הקולות והלפידים, את כבודו ואת גדלו ודבריו אשר שמעת שם מתוך האש. והגרי"ז צ"ל בספרו על התורה פרשת משפטים כתב וז"ל הנה מה שחלתן התורה לשתי פרשיות הפרשה ההיא והפרשה דבחדש השלישי, נראה משום דבאמת שני דברים נפרדים היו שם: הא' מעמד הר סיני וקבלת התורה, ושנית שנכנסו לכרית וכו', וגם לדורות איכא אזרה מיוחדת שלא לשכוח מעמד הר סיני, כדכתיב פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך וגו'. ולדעת הרמב"ם בסה"מ הוא זה מצוה מיוחדת, כמבואר במל"ת שהוסיף מצוה ב' ע"ש, וכה בפירושו עה"ת פ' ואתחנן יעו"ש. וכל הנאמר בפרשת בחדש השלישי, כ"ז הוא בכלל מעמד הר סיני ונאמרה בה אזרה זו שלא נשכח אותה.

ובאופן הקיום. הנה כתב המג"א סי' ס ס"ב בשם כנות האריז"ל דבברכת אהבה רבה צריך לכוון לזכור את כל הד' זכירות [מתן תורה מעשה עמלק מעשה מרים מעשה העגל], כשיאמר ובנו בחרת יזכור מ"ת, וקרבנתו מעמד הר סיני. ומקשה שם מ"ש זכירת מעשה עמלק שתקנו חז"ל קריאה מיוחדת משאר זכירות שלא תקנו. ותירץ, דמ"ת יש לנו חג עזרת וה' שבת ומעשה מרים ומעשה עמלק לא תקנו מפני שהי' צונו של ישראל. ומבואר לכאורה מדבריו דהקריאה דעצרת נחשבת קיום למצוה דזכירת מתן תורה ומעמד הר סיני. והוא חידוש. אמנם בערוך השלח סי' ס כתב, דאמירת הזכירות אינה אלא להיזכר בעלמא, אבל לא יזכיר את דין זכירה בפה אלא בזכירת יציאת מצרים וזכירת מעשה עמלק, אבל זכירת השבת אינה אלא בקידוש זכור את יום השבת לקדשו, וזכירת מעמד הר סיני אינה אלא איסור שכחה אבל אין בה מצות זכירה כלל ושמייה בלב לא מקיימין בכל ועל שעת בקיום התורה והמצוה, וזכירה דהקצפה נראה דנאמרה רק לדור המדבר, וכן בזכירת מרים דרישא דתורה הוא השמר בנגע הצרעת ואינו בזמן הזה ואינו בח"ל ובספרי מסמיק זה על איסור לשון הרע והוא איסור ככל האיסורים ואינו בזכירה והזכירה היא על נגע הצרעת לעשות כדון.

דהיינו להמשיך את נישואיו. ומ"מ עיני היוםם שייך גם ע"י הקמת שם המת דרך נחלתו, והוה ענין גאולת השדה שקנה בוועז להקים שם המת על נחלתו. והנה דעת השבועות יעקב (כ) דישאל הנשוי לנכרית, חמצה שעבר עליו פסח אסור בהנאה, דמה שקנתה אשה קנה בעלה, ואע"ג דאין קידושיין תופסין בה, מ"מ יש בה מנהג אישות לכמה דברים, לגבי ודבק בו ולא באשת חבירו כו' ולענין קניית ממונו. ולפ"ד רות לא גרע מהשדה, וכשם שהקמת שם המת נעשית דרך השדה, כן היא נעשית דרך אשת מחלון. וגם נראה, דאין לך הקמת שם גדולה מזה, שנישאת כדת משה וישראל לאחר שנתגיירה, כדי להקים שם למחלון.

ויקח עשרה אנשים מוקני העיר כו' (ד.ב). למידרש מואבי ולא מואבית (כתובות ז). נראה לבאר דמה שזכתה רות שנתגלה הלכה זו ע"י, דהנה הסיבה לאיסור מואבי בקהל ד', הוא על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים כו' (דברים ג). והנה רות כולה גמילות חסדים, וכיון דהראתה דאינה נגועה במידת מואב, ואדרבא היא הביאה אוכל לנעמי חמותה. לכן זכתה שנתגלה ע"י היתר מואבית בקהל ד', דרכו של איש לקדם וכו' (יבמות עז).

עטרת חסידים

מומשת החסידות על פרשת השבוע

ל'הגיד ב'בוקר ח'סדך (בני')

ונחתום אמרינו בצפייה לגאולה אשר מחכים אנו בכל יום שייבאו, וכבר אמר מרן אור שבעת הימים רבינו הבעש"ט ז"ע אשר יומ"ד דיליה חל בשבועות, אשר עיקר אריכות הגלות הוא עקב שלא מאריכין בתפילת אהבה רבה (תולדות יעקב יוסף פר' וראו בשמות) ובפשטות כוונתו על מה שמתפללין שם על הגאולה אבל ודאי גם כוונתו על הכוונה בתפילה על תורה, כי הגאולה העתידה תהיה בזכות התורה כנודע מפי ספרים וסופרים וכאנתו מטבע לשון קדשו של מהר"ח'ן עטר בספרו הק' "אור החיים" (פר' תהו"ט) "כי ד' גליות של ישראל כל אחד מהם נגאלו ממנו בזכות אחד, גלות הראשון נגאלו בזכות אברהם אבינו ע"ה, ב' נגאלו בזכות יצחק, ג' בזכות יעקב, והד' תלוי בזכות משה, ולזה נתארך הגלות כי כל עוד שאין עוסקים בתורה ובמצוות אין משה חפץ לגאול עם בטלנים מן התורה...".

וביותר הזמן מסוגל לזה ב'עצרת', כמבואר בתיקוני זוה"ק (כא) וברע"מ כי בחג השבועות יפקון מן הגאולה, ואשר על כל קוראין מגילת רות בשבועות לבקש הגאולה, בכח התורה (פר' תהו"ט) "כשמתבקין בעין החיים כראוי יכילין ליגאל בכל רגע, כי התורה למעלה מן הזמן ואין מוקדם ומאוחר בתורה... עיי"ש ע"ז).

וכתב רביה"ק בעל העטרת ישועה ז"ע (ליקוטים לשבועות): "**נודע אשר בעצרת נולד דוד המלך ע"ה רזא דמישי בן דוד** (ענין בספר אמרי פנתס להרה"ק ר"פ מקאריץ ז"ע אות קמח ועיין בבני ישכר מאמר ח ממאמרי סיון אות ב שהביא דברי תבואות שור בספרו בכור שור ב"ד ע"ב שהמקור לזה הוא דברי הירושלמי ביצה פרק ב הלכה ד ומובאים בתוס' הגיגה יז, ד"ה אף עצרת שדוד המלך מת בעצרת, ועל פי הגמ' בראש השנה דף יא. שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום, נמצא מזה שגם נולד בעצרת וכ"כ בעטרי"י במאמר סג לשבועות, עיי"ש). על כן משי"ח עצרת עולה יחודא עילאה שמע"י ישראל הוי"ה אליקנו הוי"ה אח"ד, כי בעמד הנבחר באו לאמונת היחוד כמ"ש יוחן שם ישראל נגד הרה"ק כאיש אחד בלב אחד, וכשם שרמזנו ש תורה"ה כתב"ב פ"ה עולה בה, עיי"ש ...

[ועוד] רמזנו (שם במאמר לז למגילת רות) שבחג זה הוא התנוצצות הגאולים משי"ח ב"ן יוס"ף משי"ח ב"ן דוד"י. על כן דייקא אף יומא דהילולא רבינו הקדוש מרן רבי ישראל ב' בעל"ט ש"ט ט"ו"ב שגולה מספר מכוון משי"ח ב"ן יוס"ף משי"ח ב"ן דוד"י. (א"ת, הי הנו רבינו מהר"א - ועיין במכתב שכח בעל שם טוב ז"ע לגיוסו צ"ל שנתגלה לו שעל ידו תהיה הגאולה, עיי"ש).

ובספר ליקוטים יקרים (בחקות), ומשם בארה לעלים לתרופה) הביא בשם הרה"ק מרוזין ז"ע על מה שנחלקו בגמ' אי בניסן תהיה הגאולה או בתשרי "ול"י נראה שהגאולה בעתידה תהיה בסיון חג השבועות", והרה"ק רבי ארן לייב מפרמישלאן ז"ע אמר "הכל מודים דבעצרת בעינינו נמ"ל ל"כ"ם בגימטריא ק"ץ ב"ב"א בעגלא דידן, אמן.

כתב הרמ"א (תצד) "נוהגין בכל מקום לאכול מאכלי חלב ביום ראשון של שבועות; ונ"ל הטעם שהוא כמו השני תבשילין שלוקחים בליל פסח, זכר לפסח וזכר לחגיגה, כן אוכלים מאכל חלב ואח"כ מאכל בשר וצריכין להביא עמיהם ב' לחם על השלחן שהוא במקום המזבח, ויש בה זכרון לב' הלחם שהיו מקריבין ביום הבכורים" ובאחרונים הובאו עוד טעמים ע"פ פרד"ס התורה אשר בזמן קבלת התורה לא אכלו רק מאכלי חלב יען שהיא להם חלב לבשר בשר (כלבו הובא במ"ב) וחל"ב בני"מ כנגד מ' ימים שניתנה התורה (ר"ש מרשבנורג), ומאכלי חלב אסורים לבן כן נדח אבר מן החי ורק בקבלת התורה הותר להם ומתייחד בזה דינים הישראלי (מהר"ם בעגלא) והרה"ק היחודשי הרי"ם ז"ע אמר, כי כל יום משנה הוא כנגד לא אחר משי"ח לאוין, והוא של לא תבשל גדי בחלב אמו הוא כנגד חג השבועות, ואמר עי"ז מרמז התורה"ק תיכף אחר לאו לא תבשל - הפסוק ראשית ביכורי אדמתך כו', הוא שבועות, ולכן נמנהג לאכול מאכלי חלב. דאיתא בכתבי האריז"ל דצריך אדם שיקרא את ראשו בתע, ולהניח את פת ראשו ולא לגלח ראשו במספרים. כי ע"י שיקרא את ראשו בתע יניח פאת ראשו ניכר המצוה לא תקיפו פאת ראשכם (ויקרא י"ט) ובה מקיים המצוה, כן אנו אוכלין מאכלי חלב ושוהין קצת אח"כ אנו אוכלין בשר כדי שיהי' ניכר קיום המצוה לית של איסור בה"ב. ובה מקיים המצוה. וס"י: וזהו ענין מצות הגבלה (חב"ן). והרה"ק השר שלום מבעלזא ז"ע שדבדיני בב"ח נתבאר דין תתאה גבר ולכן מותרת אכילת בשר אחר חלב שהרחמים גוברים משא"כ אם אוכלים בשר לא אכלו להגבי הדינים-בשר שהם התתאה, ובטענה זו נצחו המצוקים את האראלים אלו המלאכים שטענו שהם ראוים לקבל התורה מדין עילאה גבר ולכן אנו נזהרים בדיני בב"ח לעורר רכות התתאה שבע ידה קיבלנו התורה, וכמוהו בודאי אינו מין, משא"כ חלב התורה ביום נתינתה מסיני, ולהלן נביא פנינה אחת משנת רבותינו הק' מדיוקוב אשר מלאים זיו ומקיימים נוגה וכל הרואה אומר בראקת תן לחכם ויחכם עוד.

כתב רבינו יונה בועק"ט נוסע: וכשם על אכילת מאכלי חלב בעצרת. נראה פשוט, לפי מה שאמרו חכמי המחקר אשר כוחות המזון שיש בחלב, לא נמצא בשום דבר שבעולם, ש כי אם על הלחם יחיה האדם, הלא הוא צמא למים, וגם מים בלבד בודאי אינו מין, משא"כ חלב אנו רואים שהוולד יונק ובוה נתגדל, ויש בו כח אכילה ושתיה, כי הוא כוללת חיות הגופניות. כמו כן התורה היא כוללת חיות הרוחניות ונקראת בשם לחם ובשם מים, כמ"ש (משלי ט ג) "לכו לחמו בלחמי", גם (שעה נה א) "כל צמא לכו למים", והיא כללות הרוחניות. על כן ביום מתן תורה אוכלין חלב שהוא חיות הכוללת כמו התורה, מן המצוות ומעשה, ומשי"ח תלמוד תורה כנגד כולם, והוא כוללת כל חיות הרוחניות".

גר הצדק הקדוש רבי אברהם פאטאצקי הי"ד זי"ע
ז' סיון - יו"ט שני של שבועות - תק"ט

אל תחת כנפי השכינה

בעיצומו של יום טוב שני של חג השבועות תק"ט, עלה על המוקד גר הצדק רבי אברהם בן אברהם ומסר נפשו על קידוש השם.

מאז, מדי שנה בשנה, ביום הקדוש הזה, נהגו בקהילות שונות, להעלות את זכרה של אותה נשמה גבוהה ואצילית, ולדבר אודותיו בסוד חכמים ונבונים, אם משום שבים הזה עלה באש קודש השמימה, וכדברי הגר"א מווילנא זי"ע: "בטלה כוח הטומאה", או משום שבהאי יומא קוראים את מגילת רות, ועוסקים בקדושת נשמותיהם של גרי הצדק. כך או כך, ננסה נא בשורות הבא לתמצת את סיפורו הנורא של דמות מופלאה זו:

פאטאצקי הצעיר היה בן אצולה פיקח, שנשלח על-ידי אביו הגראף לפאריז שבצרפת, כדי להרחיב ידיעותיו במדעים ובהשכלה. לצד הלימודים וההשתלמויות בילה פאטאצקי את זמנו בטיולים ברחבי העיר.

אירע והצעיר המלומד נקלע לבית-מרזח. בעל בית-המרזח היה יהודי זקן בעל שיבה, שניצל כל רגע פנוי כדי לשקוד על תלמודו. הצעיר הסקרן שאל אותו לתוכן לימודיו, ולבקשתו ביאר לו אותו זקן פרשיות שונות מתוך המקרא, בתוסם גם סיפור מתן תורה וערש לידתו של העם הנבחר.

כשהוא מוקסם מהדברים, ביקש פאטאצקי הצעיר לשוב אל בית-המרזח במועד מאוחר יותר, כדי לשוחח עם הזקן בעניינים העומדים ברובם של עולם. הביקורים הפכו תכופים יותר ויותר, ובלבו של הצעיר החל לנקר רעיון נועז: לנטוש את דת אבותיו הנוצרית, ולהתגייר כדת וכדין. כשגילה את מחשבותיו באזני היהודי הזקן, נחרד הלה, הוא ידע היטב את העונש שיצפה לאציל הצעיר על מעשה שכוה. הוא ביקש להניאו ממחשבתו אך הצעיר בשלו.

בטרם יעשה זאת, חשב פאטאצקי, עליו לנסוע לרומא ולהתחקות מקרוב אחרי הליכות חייהם של הקרדינלים ואף של האפיפיור עצמו. רק כך, סבר, יכול יוכל לקבל החלטה נכונה. לא חלף זמן רב והוא שב אל הזקן היושב בפאריז ואחת שאלתו: "רצוני להצטרף לדת משה וישראל!"

מאמסטרדם לוילנא

כשהוא מתרגש מטוהר כוונותיו של הצעיר, כתב הזקן מכתב המלצה לרבה של העיר אמסטרדם - שם לא היתה יד הכמרים תקיפה כל-כך - ובירך אותו בברכות חמות.

באמסטרדם, מיהר פאטאצקי להגשים את משאלת לבו, ונקבה שמו בישראל: אברהם בן אברהם. גר הצדק התייעץ עם הרב כיצד יוכל להתעלות במעלות הקדושה והטהרה. הרב סיפר לו על אותם בני עליה בפולין ובליטא, היושבים בבית-המדרש והוגים בתורה יומם ולילה. חפץ אברהם להצטרף אף הוא אליהם, ועשה את דרכו לעיר וילנא שבליטא, שם ישב בבית-המדרש ושקד על התורה ועל העבודה.

אלא, שמשפחת פאטאצקי לא נחה ולא שקטה. השמועה גונבה לאזניהם שהבן-יקיר שלהם בגד באמונתם, והם החליטו לעשות כל מאמץ כדי למצוא את הבן ה'סורר', ולהשיב אותו אל האמונה הנוצרית. שלוחים נשלחו ברחבי המדינה, ותיאור הגראף הצעיר בידיהם; החיפושים קיבלו קנה מידה רחב.

כשראו זאת ראשי הקהילה בוילנא, קראו לאברהם והציעו לו להגר לעיירה קטנה בשם איליה, לשם, האמינו, לא יגיעו המחפשים.

אלא שהמציאות המרה הוכיחה אחרת: באחד הימים השתובב נער פוחז בבית-המדרש; גר-הצדק אברהם, שהדבר חרה לו, הוכיח את הנער. אבי הנער, בחמת-זעם, מיהר אל השלטונות והסגיר את מקום מחבואו של הגראף האבוד.

שבועות של עניינים והתעללויות עברו עליו. הרים וגבעות הובטחו לו אם רק יואיל להכריז על הדת הנוצרית כדת האמת. אם לא יעשה זאת, איימו עליו, הוא יועלה חי על המוקד. אך הצעיר הנחוש סירב בתוקף. הוא הבהיר להוריו כי הוא אכן מעריך את רצונם הכן לטייע לו, אך משגילה את אמת האמונה היהודית, ממנה לא יסור.

ברוך המקדש שמו ברבים

היה זה היום השני של חג השבועות, היום בו יובל אברהם בן אברהם, הגראף פאטאצקי לשעבר, אל המוקד בכרך

המרכזית של העיר וילנא, בטקס רב-רושם. מנהיגי הקהילה היהודית הזהירו את היהודים שלא לצאת מפתח בתיהם, מחשש לפרעות שיפרצו מיד לאחר ההוצאה להורג. היהודים נשארו בבתיהם, ובתי-הכנסיות שממו מאדם. האש ליחכה במהירות את העצים. הכמרים ניסו לדבר על ליבו של אברהם, ברגעיו האחרונים, אך אף הוא לא שמע את דבריהם: ראשו היה למעלה מכך. בקריאת "שמע ישראל, ה' אלוהינו - ה' אחד" זינק הצעיר אל המדורה הבוהרת, לעיניהם המשתאות של כל הצופים.

הצוררים לא הסתפקו בכך; הם רצו להינקם ממנו גם אחרי מותו, ולא להביא את אפרו לקבורה. אך אחד מתושבי וילנא סיכן את נפשו, שיחד את אחד התלוינים וקיבל חלק מן האפר, אותו טמן בבית העלמין המקומי.

זמן לא רב חלף ואילן רב ענפים גדל מעל לקבר. תושבי העיר הקימו אוהל של ברזל לזכרו, לשם היו יהודי העיר וילנא נוהרים, ומזכירים את שמו בקדושה ובאהבה.

נשמה קדושה

בספר "בית צדיקים יעמוד" (באבוב, ח"א) מובא בשם הרה"ק רבי חיים מצאנז זי"ע בעל 'דברי חיים' שאמר כדברים האלה, על אותו גר צדק רבי אברהם בן אברהם מווילנא:

"שבעת שהוציאוהו להריגה להישרף על קידוש השם, וניסו לפתותו ברגע האחרון לשוב לדת אבותיו ולהינצל מכבשן האש, סירב לשמוע אל דבריהם ואמר: אדרבה! הנני שש ושמח שהם באים לשרוף את גופי. כי נישמתו שרשה בקדושה, ועמדה במעמד הר סיני לקבל את התורה, ולכן נמשך לשרשו ונתגייר, אך כל ימיו היה מצטער על שגופו מזהם, כי נולד בבית נכרי וגם פיסם את נפשו בנבילות וטריפות, ועל זה היה דוה לבו ולא ידע לשת עצות בנפשו כדת מה לעשות לטהר ולזכך את הגוף העכור, ולכן שש ושמח בעקידתו, כי חשב זאת לתיקון, שבאים למרק את גופו בשריפה". והוסף על כך הרה"ק רבי נפתלי צבי מבאבוב זצ"ל: "זוקני ה'דברי חיים' היה חוזר על דבריו אלו בבכיות, ואמר בענוות רוחו כשהוא מאותת על גופו שלו: ... מה עושים עם הגוף הטמא הזה, כיצד מזככים את החומר הזה?" וזכותו תגן עלינו ועל כל ישראל, אכ"ר.

עטרות של שבליים
פלאות ופריאות

- לחג השבועות -

ה'בדיחה' בגור...

בספר "שר התורה" מסופר:

בחג השבועות הראשון לבואו של הגה"ק רבי דוב גריש מטשעבין - בעל 'דובב מישרים' - להשתקע בארץ הקודש, התפלל בבית מדרשו של הרה"ק רבי אברהם מרדכי מגור - ה'אמרי אמת' (שיומא דהילוליה חל בחג השבועות), והרבי מגור ביקש לכבדו בעליית 'עשרת הדברות', עליה זו היתה בחזקת בנו הרה"ק רבי שמחה בונים מגור - ה'לב שמחה', ביקש האב מבנו שיוותר על חזקתו זו וימסרנה להגאון מטשעבין, ונימוקו עמו: "היום נכבד את התורה עצמה בעליה!"

כשסיפרו על כך להגאון מטשעבין הגיב בענוות רוחו: "איך האב נישט געוויסט אז אין גור מאכט מען אויך ווערטלעך" (לא ידעתי שגבור ג"כ עושים בדיחות)...

חלב חטים ישיבעך

רבינו הרה"ק רבי מאיר מדזיקוב זי"ע נתן טעם לשבח לאכילת מאכלי חלב בחג מתן תורה, וזה לשונו הקדוש ב'אמרי נועם' (שבועות, אות לו):

"טעם על אכילת מאכלי חלב בעצרת. נראה פשוט, לפי מה שאמרו חכמי המחקר אשר כוחות המזון שיש בחלב, לא נמצא בשום דבר שבעולם, כי אם על הלחם יחיה האדם, הלא הוא צמא למים, וגם מים בלבד בוודאי אינו מזין, משאי"כ חלב אנו רואים שהוולד יונק ובוה נתגדל, ויש בו כח אכילה ושתיה, כי הוא כוללות חיות הגופניות.

כמו כן התורה היא כוללות חיות הרוחניות ונקראת בשם 'לחם' ובשם 'מים', כמ"ש (משלי ט, ה) 'לכו לחמו בלחמי', גם (ישעיה נה, א) 'כל צמא לכו למים', והיא כללות הרוחניות.

על כן ביום מתן תורה אוכלין חלב שהוא חיות הכוללות כמו התורה, כי המצוות ומעשים טובים הם עניני פרטיות, וכל מצוה פועלת בשרשה, מה שאין כן תלמוד תורה כנגד כולם, והוא כוללות כל חיות הרוחניות".

- לפרשת נשא -

כדי לרומם את העם - מדבר הצדיק בשבח עצמו

בספר "שיח זקנים" מסופר בהאי ליטנא:

"הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמאנא, שלח את בנו הרה"ק רבי אליעזר צבי, שיטע להרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב, על שבת פרשת במדבר. בשבת שמע מהרה"ק רבי אייזיקל שנתלהב בעת אמירת תורה, ואמר, הנני גדול כמו רבן שמעון בן יוחאי בדורו, וכה אמר בסעודת היום בשחרית, ויבן אמר גם בסעודה שלישית.

לאחר השבת, כשנפד הרה"ק רבי אליעזר'ל מהרה"ק מזידיטשוב, אמר לו, אל תספר לאביך מה ששמעת ממני שאני גדול וכו'. אמר לו רבי אליעזר'ל, הלא כתיב כי בתורה, נשא את ראש בני גרשון, אם רוצים להגביה בני ישראל בגלות, אז גם הם לבית אבותם למשפחותם, מותר לאדם לומר שהוא גדול כמו האבות [מעגסטו זאגן אז דו ביסט אזוי גרויס ווי ד' אבות]. כששמע הרה"ק רבי אייזיקל את דבריו, אמר לו, איבן אמר גם מעגסטו יא זאגן פאר'ן טאטן (- אם כן, מותר לך לספר לאביך)...